

Artur Stefański

Jakość portfela kredytowego przedsiębiorstw rodzinnych na przykładzie wybranych banków spółdzielczych

Ekonomiczne Problemy Usług nr 116, 451-460

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ARTUR STEFAŃSKI

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu

JAKOŚĆ PORTFELA KREDYTOWEGO PRZEDSIĘBIORSTW RODZINNYCH NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH

Streszczenie

Przedsiębiorstwa rodzinne od dziesięcioleci stanowią znaczną siłę gospodarczą w większości krajów na świecie, wiele z nich korzysta także z różnych obcych źródeł finansowania, w szczególności z kredytów bankowych. Celem niniejszego artykułu jest ocena jakości portfela kredytowego przedsiębiorstw rodzinnych na podstawie danych finansowych, według stanu na dzień 30.06.2014 roku, wybranych banków spółdzielczych. Jakość portfela kredytowego mierzona jest udziałem należności zagrożonych w należnościach ogółem. Wyniki badania wskazują, że jakość portfela kredytowego przedsiębiorców rodzinnych w badanej populacji jest nieco lepsza od jakości całego portfela kredytów gospodarczych, jednak gorsza niż w przypadku kredytów udzielanych innym grupom klientów czy średniej w banku. Jakość portfela kredytowa firm rodzinnych jest także zróżnicowana w grupie firm przed sukcesją i po sukcesji.

Słowa kluczowe: firmy rodzinne, jakość portfela kredytowego, banki spółdzielcze

Wprowadzenie

Zgodnie z badaniami prowadzonymi w Polsce, w Unii Europejskiej i innych krajach, przedsiębiorstwa rodzinne mają bardzo znaczący udział w sektorze MSP, w tym szczególnie duży w grupie małych podmiotów gospodarczych. Są to również klienci banków, korzystający podobnie jak inni przedsiębiorcy z kredytów bankowych, o różnej wiarygodności i zdolności kredytowej.

Celem artykułu jest ocena jakości portfela kredytowego przedsiębiorstw rodzinnych w wybranych bankach spółdzielczych według danych za pierwsze półrocze roku 2014. Analizę oparto na danych pierwotnych, które pochodzą z czterech banków spółdzielczych zróżnicowanych zarówno pod względem wielkości, jak i lokalizacji.

Definicja i specyfika firm rodzinnych

Przedsiębiorstwa rodzinne od dziesięcioleci stanowią znaczną siłę gospodarczą w większości krajów na świecie. W Polsce najbardziej popularną formą prawną prowadzenia działalności jest działalność gospodarcza osoby fizycznej, co skutkuje tym, że założyciele firm rodzinnych nie tylko są w nich zatrudnieni, ale także w większości wypadków są ich założycielami (w ok. 91% przypadków)¹. Pomimo tego zarówno wśród teoretyków, jak i praktyków brakuje zgody co do jednolitej definicji przedsiębiorstwa rodzinnego. Mieszczą się w tej kategorii zarówno małe podmioty rodzinne, jak i duże przedsiębiorstwa kontrolowane przez jedną czy kilka rodzin.

Firmy rodzinne mogą być postrzegane jako te, w których członkowie rodziny posiadają więcej niż 50% udziałów, są aktywnie włączeni w proces zarządzania przedsiębiorstwem i mają decydujący głos decyzyjny² lub jako takie podmioty, w których założyciel lub członek rodziny są osobami zarządzającymi firmą i mają realny wpływ na podejmowanie decyzji³. Firmy rodzinne mogą być też definiowane jako podmioty będące własnością jednej osoby lub członków jednej rodziny⁴ czy też firmy, w których ich założyciel bądź następcy wśród jej udziałowców zajmują główne stanowiska w zarządzie firmy albo jej radzie nadzorczej⁵.

Dosyć często firma rodzinna definiowana jest jako przedsiębiorstwo, którego właścicielem jest rodzina, a przynajmniej dwóch jej członków pracuje w przedsiębiorstwie, w tym sprawując funkcje kierownicze⁶.

W niektórych badaniach jako firmę rodzinną traktuje się każdy podmiot gospodarczy z sektora mikro, małych lub średnich przedsiębiorstw o dowolnej formie prawnej zarejestrowany i działający w Polsce, w którym⁷:

- wspólnie pracuje co najmniej dwóch członków rodziny,
- co najmniej jeden członek rodziny ma istotny wpływ na zarządzanie przedsiębiorstwem,
- członkowie rodziny posiadają znaczące udziały (większościowe).

¹ A. Pawlak, *Sukcesja w polskich przedsiębiorstwach rodzinnych*, w: *Firmy rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, red. A. Marjański, M.R. Contreras Loera, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XV, z. 7, cz. I, Łódź 2014, s. 57.

² A. Di Giuli, S. Caseli, S. Gatti, *Are small family firms financial sophisticated*, „*Journal of Banking and Finance*” 2011, nr 35, s. 2931–2944.

³ R. Anderson, D.M. Reeb, *Founding family ownership and firm performance: evidence from the S&P500*, „*Journal of Finance*” 2003, nr 58, s. 1301–1329.

⁴ M. Wallman, *Family matters – the complexities of relationships in the small family firm*, w: *SME,s in modern economics. Selected issues*, red. J.E. Wasilczuk, K. Zięba, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2008, s. 229.

⁵ A. Surdej, K. Wach, *Przedsiębiorstwo rodzinne wobec wyzwań sukcesji*, Difin, Warszawa 2010, s. 15–16.

⁶ K. Safin, J. Pluta, *Strategie sukcesyjne polskich przedsiębiorstw rodzinnych. Analiza wstępnych wyników badań*, w: *Firmy rodzinne...*, s. 26.

⁷ PARP, *Badanie firm rodzinnych. Raport końcowy*, Warszawa 2009, s. 50.

Warto zauważyć, że do definiowania firm rodzinnych wykorzystywane są również kryteria subiektywne, takie jak: chęć utrzymania kontroli firmy przez rodzinę, postrzeganie własnej firmy jako rodzinnej, budowanie etosu firmy rodzinnej⁸.

Brak jednoznacznej definicji firmy rodzinnej stanowi niedogodność dla badaczy – utrudnia, a często wręcz uniemożliwia prowadzenie badań porównawczych. Rozbieżności w definiowaniu pojęcia przedsiębiorstwa rodzinnego wpływają na wyniki badań dotyczących tej grupy przedsiębiorstw. Na przykład przyjęcie różnych definicji firmy rodzinnej prowadzi do m.in. następujących wniosków⁹:

- liczba firm rodzinnych zmienia się w przedziale od 4,1 mln do 20,3 mln,
- liczba zatrudnionych w firmach rodzinnych zawiera się w przedziale od 19,8 mln do 77,2 mln osób,
- firmy rodzinne mają od 12% do 49% udziału w wytworzonym PKB.

Przegląd literatury przedmiotu pozwala wyodrębnić cztery podstawowe ujęcia przedsiębiorstwa rodzinnego oparte na¹⁰:

- kryterium własności,
- kryterium własności i zarządzania,
- kryterium prawnym,
- pozostałych kryteriach.

Zgodnie z kryterium własności przedsiębiorstwo rodzinne to takie, w którym rodzina dysponuje większością pakietem głosów.

Zgodnie z kryterium własności i zarządzania przedsiębiorstwo rodzinne to podmiot gospodarczy, w którym:

- rodzina dysponuje większością pakietem głosów lub taki większościowy pakiet głosów bezpośrednio lub pośrednio kontroluje,
- zarządzający są członkami jednej rodziny dominującej.

Kryterium własności i zarządzania zostało wykorzystane do stworzenia wskaźnika SFI (*Substantial Family Influence*) zaproponowanego przez S.B. Kleina¹¹. Zgodnie z tą koncepcją kluczowe znaczenie dla wyodrębnienia firm rodzinnych ma kontrola rozumiana jako własność, zarządzanie i nadzór. Syntetyczny wskaźnik SFI to suma wskaźników struktury udziału rodziny we własności przedsiębiorstwa, w radzie nadzorczej, w zarządzie.

Zgodnie z kryterium prawnym firmy rodzinne to podmioty, których właścicielami w drodze dziedziczenia lub wkładu kapitałowego są członkowie jednej rodziny.

Charakteryzując firmy rodzinne warto podkreślić niektóre z ich cech. Jedną z nich jest to, że właściciele rodzinni będą preferować utrzymanie kontroli nad wzrostem wartości przedsiębiorstwa. Zakładanie i prowadzenie firm rodzinnych

⁸ A. Surdej, *Firmy rodzinne w perspektywie instytucjonalnych mechanizmów rozwoju państw nisko rozwiniętych: zarys problematyki*, w: *Firmy rodzinne...*, s. 256.

⁹ M. Shanker, J.H. Astrachan, *Myth and realities: family businesses' contribution to the US economy. A framework for assessing family business statistics*, „Family Business Review” 1996, nr 2, s. 107–123.

¹⁰ M. Stradomski, *Finansowanie obce firm rodzinnych na rynku niedoskonałym*, PWE, Warszawa 2010, s. 24–48.

¹¹ S.B. Klein, *Family businesses in Germany. Significance and structure*, „Family Business Review” 2000, nr 3, s. 157–181.

bywa utożsamiane z działaniami na przetrwanie w niekorzystnych warunkach rynkowych, jako zabezpieczenie rodzin¹². Ponadto z ogółu podmiotów gospodarczych wyróżnia je element sukcesji¹³. A sposób prowadzenia działalności podyktowany jest w dużej mierze osobistymi cechami ich założycieli i sukcesorów. Te preferencje dotyczą między innymi niskiego stopnia akceptacji ponoszonego ryzyka¹⁴. W takich podmiotach pewne wartości są przekazywane z pokolenia na pokolenie i to może powodować, że zarządzanie finansami, w tym inwestowanie nadwyżek finansowych, jest bardziej konserwatywne¹⁵.

Warto zauważyć, że w praktyce bankowej nie ma wydzielonej, jako odrębnego segmentu klientów, grupy przedsiębiorstw rodzinnych, choć bankowcy zauważają specyfikę takich podmiotów, najczęściej wskazując na kryterium własności i zarządzania jako podstawę ich odrębności¹⁶.

Dla potrzeb niniejszego opracowania przyjęto definicję przedsiębiorstwa rodzinnego opartą na kryterium własności i zarządzania wykorzystującą wskaźnik SFI. Jako firma rodzinna będzie traktowany każdy podmiot, zgodnie zresztą z założeniami w większości badań, w których stosowano wskaźnik SFI¹⁷, dla którego wskaźnik SFI będzie wyższy od jedności.

Jakość portfela kredytowego banków spółdzielczych w Polsce w I połowie 2014 roku

Jakość portfela kredytowego banków może być mierzona z wykorzystaniem wielu różnych metod i narzędzi, jednak zasadniczo koncentruje się na ocenie poziomu ryzyka portfelowego, a najbardziej popularnym wskaźnikiem, który na taką ocenę pozwala, jest wskaźnik udziału należności zagrożonych, mierzony jako udział – wyrażony w procentach – należności zakwalifikowanych do kategorii zagrożonych w należnościach ogółem. Należności od klientów banków do kategorii zagrożonej kwalifikuje się zwykle na podstawie wewnętrznych regulacji banków, które oparte

¹² E. Więcek-Janka, A. Kujawińska, *Źródła przewagi konkurencyjnej mikroprzedsiębiorstw rodzinnych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Ekonomiczne Problemy Usług nr 595, Szczecin 2010, s. 59.

¹³ O. Martyniuk, *Wartość przedsiębiorstwa rodzinnego – rozważania nad istotą i pomiarem*, w: *Firmy rodzinne – wyzwania globalne i lokalne*, red. A. Marjański, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XIV, z. 6, cz. I, Łódź 2013, s. 187.

¹⁴ A. Winnicka-Popczyk, *Możliwości i ograniczenia w pozyskiwaniu kapitału w przedsiębiorstwach rodzinnych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 686, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* nr 47, Szczecin 2011, s. 581.

¹⁵ M.A. Gallo, J. Tapiés, K. Cappuins, *Comparison of family and non-family business: Financial logic and personal preferences*, „Family Business Review” 2004, nr 4, s. 316.

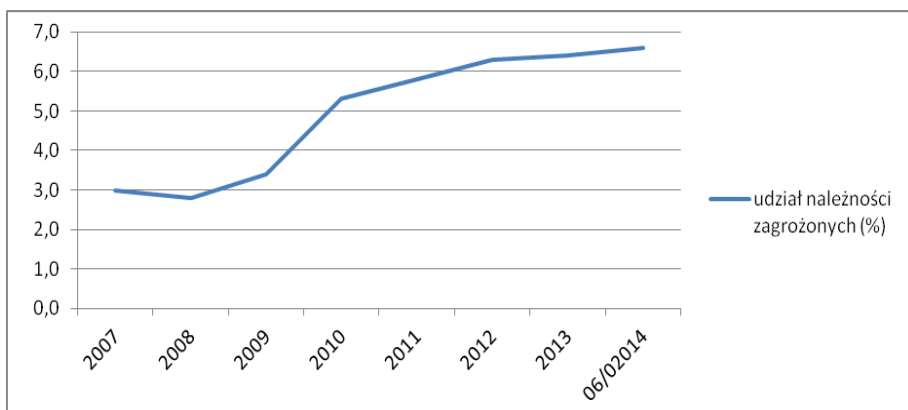
¹⁶ A. Stefański, *Przedsiębiorstwa rodzinne a oferta i procedura kredytowa banków*, w: *Firmy rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, red. B. Piasecki, A. Marjański, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XV, z. 7, cz. II, Łódź 2014, s. 328–332.

¹⁷ M. Stradomski, *Finansowanie...*, s. 44.

są w dominującym stopniu¹⁸ na przepisach Rozporządzenia Ministra Finansów¹⁹. Podstawowymi kryteriami kwalifikacji do właściwej kategorii należności są: terminowość spłaty oraz sytuacja ekonomiczno-finansowa kredytobiorcy.

W badanej populacji banków nie udało się ustalić stopnia zbieżności przepisów wewnętrznych, z uwagi na ograniczony do nich dostęp, z regulacjami ministerialnymi. Wszystkie uczestniczące w badaniu banki zrzeszone są jednak w tej samej grupie bankowej, dlatego można przypuszczać, że różnic w zasadach kwalifikacji należności do właściwej kategorii między badanymi bankami nie ma lub są one nieistotne. Zresztą celem badania nie jest porównywanie jakości portfela kredytowego banków między sobą, a ocena stopnia ryzyka portfela kredytowego związanego z finansowaniem przedsiębiorstw rodzinnych.

Na rysunku 1 zaprezentowano udział należności zagrożonych w portfelu sektora banków spółdzielczych w Polsce w latach 2007–2014, z kolei w tabeli 1 przedstawiono dane dotyczące jakości portfela kredytowego banków spółdzielczych według stanu na 30.06.2014 roku.

Rysunek 1. Udział należności zagrożonych w bankach spółdzielczych w Polsce w latach 2007–2014 (do czerwca 2014 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Informacji o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w latach 2007–2013 i I półroczu 2014 r., Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2008–2014.

Jakość portfela kredytowego banków spółdzielczych w latach 2007–2014 ulegała systematycznemu pogorszeniu, sytuacja taka była obserwowana nie tylko w segmencie banków spółdzielczych, ale w całym sektorze bankowym w Polsce. Udział należności zagrożonych w bankach spółdzielczych wzrósł w analizowanym okresie

¹⁸ Warto pamiętać, że wewnętrzne przepisy banku w kwestii zasad tworzenia rezerw celowych na należności mogą być co najwyżej bardziej restrykcyjne od zasad wynikających z Rozporządzenia Ministra Finansów przywołanego poniżej.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Finansów z 16.12.2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków, DzU 2008, nr 235, poz. 1589.

ponad dwukrotnie, od poziomu 3,0% w roku 2007 (w 2008 r. poziom ten wynosił nawet 2,8%) do 6,6% w pierwszym półroczu 2014 roku.

Tabela 1
 Udział należności zagrożonych w bankach spółdzielczych według stanu na
 30.06.2014 roku (%)

Wyszczególnienie		Należności ogółem	MSP	Przedsiębiorcy indywidualni	Rolnicy
Banki spółdzielcze (BS) razem		6,6	10,4	9,2	1,8
BS o funduszach własnych	mniejszych niż 5 mln euro	4,5	10,0	6,9	1,5
	5 mln euro i więcej	7,9	10,5	10,9	2,1
BS o sumie aktywów	mniejszej niż 50 mln zł	3,4	8,3	5,0	1,3
	<50 mln zł–100 mln zł	3,6	10,0	5,8	1,1
	< 100 mln zł–200 mln zł	4,7	10,6	7,6	1,4
	<200 mln zł–500 mln zł	6,0	9,6	9,6	1,7
	<500 mln zł–1000 mln zł	7,9	9,8	9,3	3,2
co najmniej 1000 mln zł		11,5	11,5	16,4	4,1

Źródło: opracowanie własne na podst. *Informacji o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w I półroczu 2014 r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa, 09.2014, s. 58–62, www.knf.gov.pl (19.11.2014).

Analizując jakość portfela kredytowego banków spółdzielczych z uwzględnieniem wielkości tych banków, i to zarówno przy zastosowaniu kryterium funduszy własnych, jak i sumy bilansowej, obserwuje się, że jakość portfela kredytowego banków pogarsza się wraz ze wzrostem wielkości banku, co w dużym stopniu może być determinowane wysokością pułapu samodzielności kredytowej banków, tym samym angażowaniem relatywnie wyższych kwot w pojedynczych transakcjach kredytowych.

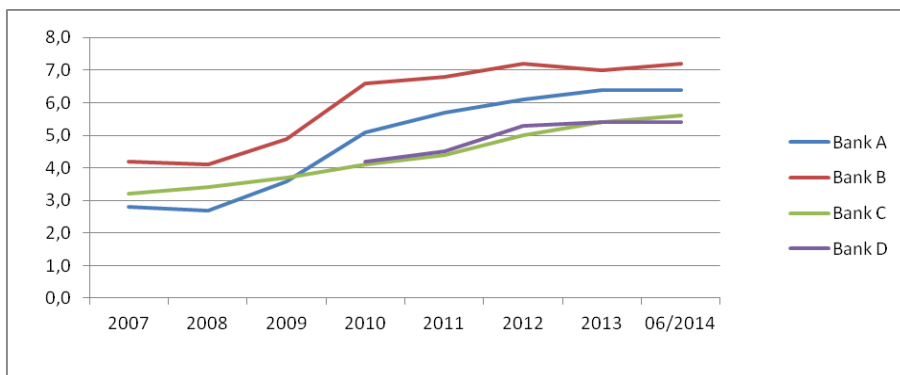
Biorąc pod uwagę wybrane grupy klientów banków, widoczne jest, że najwyższa jakość portfela kredytowego obserwowana jest w grupie kredytów rolniczych, co związane jest silnie ze specyfiką i postrzeganiem banków spółdzielczych w Polsce jako banków rolników i rzemiosła (choć warto zauważyć, że w 2014 r. udział rolników wśród wszystkich klientów banków spadł poniżej 50%). Porównując natomiast wybrane grupy przedsiębiorców, to banki spółdzielcze mają nieznacznie lepszy portfel kredytów wśród przedsiębiorców indywidualnych, generalnie jednak jakość portfela kredytowego przedsiębiorców jest znacznie gorsza (o ok. 50%) niż średnia jakość należności banków spółdzielczych.

Próba badawcza i wyniki badania

Dane potrzebne do artykułu udostępniły cztery banki spółdzielcze funkcjonujące w polskim sektorze bankowym, z których dwa – Bank A i B funkcjonują w miastach powiatowych, Bank C w gminie wiejskiej, natomiast Bank D w gminie miejsko-wiejskiej. W opracowaniu wykorzystano dane według stanu na 30.06.2014 roku. Jakość portfela kredytowego w badanych bankach zaprezentowano na rysunku 2.

Jakość portfela kredytowego w badanych bankach spadła dosyć gwałtownie w roku 2010, od tego czasu obserwuje się dalsze pogorszenie jakości, jednak tempo tych zmian jest w kolejnych latach coraz mniejsze, podobnie zresztą jak dla całego segmentu banków spółdzielczych działających w Polsce.

Warto podkreślić, że udział należności zagrożonych jest nieco większy w bankach działających w miastach powiatowych, co koresponduje z obserwacją dla całego segmentu banków, że jakość portfela pogarsza się wraz z wielkością tych banków.

Rysunek 2. Udział należności zagrożonych w badanych bankach w latach 2007–2014 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie udostępnionych przez badane banki informacji

W tabeli 2 zaprezentowano dane ilustrujące jakość portfela kredytowego w segmencie przedsiębiorstw rodzinnych w badanych bankach według stanu na 30.06.2014 roku.

Tabela 2
Udział należności zagrożonych w segmencie przedsiębiorstw rodzinnych w badanych bankach według stanu na 30.06.2014 roku (%)

Bank		A	B	C	D
Udział należności zagrożonych	w całym banku	6,4	7,2	5,6	5,4
	w kredytach gospodarczych	9,1	11,2	7,0	7,8
	w firmach rodzinnych	7,8	10,8	6,1	6,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie udostępnionych przez badane banki informacji.

Udział należności zagrożonych wśród badanych banków w segmencie firm rodzinnych na pierwsze półrocze 2014 roku kształtuje się między 6,1% a 10,8%. Jakość portfela kredytowego w tym segmencie przedsiębiorców jest generalnie wyższa niż w całym portfelu kredytów gospodarczych, obserwacja ta dotyczy wszystkich badanych banków, a jednocześnie jest niższa niż wśród należności ogółem.

Wynika to z faktu, że portfel kredytów rolniczych i dla osób prywatnych stanowi w każdym z badanych banków zdecydowanie ponad połowę całego portfela, a jednocześnie są to kredyty o najwyższej jakości.

Należy zauważyć, że w bankach, które mają siedzibę w miastach powiatowych, bankach większych ze względu na sumę bilansową i fundusze własne²⁰, jakość portfela kredytów gospodarczych, w tym w segmencie firm rodzinnych, jest gorsza, najslabsza w Banku B i co ciekawe w tym banku jakość portfela kredytowego firm rodzinnych jest niemal taka sama jak innych kredytów gospodarczych. W pozostałych bankach różnica ta jest znacząco większa.

Ciekawa jest obserwacja jakości portfela kredytowego w segmencie firm rodzinnych, uwzględniając czy dana firma została założona przez aktualnego jej właściciela i zarządzającego czy nie. Niestety ograniczenia wynikające z braku statystyk w zakresie portfela kredytowych podmiotów rodzinnych powoduje, że dane takie są niezwykle trudne do pozyskania, a proces ich zbierania jest czasochłonny, niemniej jednak udało się, dzięki życzliwości władz banku D, dokonać analizy portfela kredytowego także i pod tym kątem, co przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3

Udział należności zagrożonych w wybranym banku spółdzielczym w segmencie firm rodzinnych z uwzględnieniem sukcesji według stanu na 30.06.2014 roku (%)

Jakość portfela kredytowego firm rodzinnych	
Przed sukcesją	7,1
Po sukcesji	6,4
Razem	6,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie udostępnionych przez badane banki informacji.

Jakość portfela kredytowego firm, w których dokonała się już sukcesja jest w badanym banku nieznacznie wyższa niż w pozostałych firmach rodzinnych, przy czym dotychczas nie próbowano ustalić jaki wpływ na ten wynik miał sam efekt sukcesji, czy może jest to związane raczej, np. z branżą czy wiekiem danego podmiotu.

Podsumowanie

Charakterystyczne, i to nie tylko dla badanych banków, ale i całego sektora bankowego w Polsce jest to, że portfel kredytów dla podmiotów gospodarczych jest gorszy niż w innych grupach klientów. Co szczególnie istotne, w bankach spółdzielczych jest relatywnie wyższy udział kredytów rolniczych, a te charakteryzują się niższym poziomem ryzyka, dlatego większa jest różnica między jakością portfela kredytów gospodarczych i całym wolumenem kredytowym, na niekorzyść pierwszego.

Portfel kredytów dla firm rodzinnych w badanej populacji, przy przyjętej definicji firmy rodzinnej, jest przeciętnie lepszy niż cały portfel kredytów gospodar

²⁰ Jest to informacja na koniec 2013 r., niestety nie ma danych dotyczących pierwszego półrocza br.

czych, jednak gorszy niż całego wolumenu kredytowego. Może to wynikać z relatywnie niższych kwot kredytów przyznawanych, bo w większości były to małe przedsiębiorstwa, a takie zasadniczo są zwykle lepiej spłacane. Po drugie, prowadzenie biznesu rodzinnego ma na celu także zaspokajanie potrzeb rodziny w dłuższej perspektywie, tym samym zwykle jest to biznes bardziej konserwatywny, o niższym poziomie ryzyka operacyjnego i finansowego, co przekłada się także na spłacalność kredytów. Warto zauważyć, że portfel kredytów dla firm rodzinnych, których aktualnie zarządzającymi nie są ich założyciele jest nieznacznie niższy niż portfel kredytów firm założonych przez aktualnych zarządzających. Różnica nie jest duża, jednak trudno ją całkowicie zlekceważyć.

Uogólnianie wniosków wyciągniętych na podstawie przeprowadzonej analizy może nastąpić jedynie pod warunkiem rozszerzenia próby badawczej, jednak niniejsze badanie można traktować jako sondażowe, a wnioski z niego płynące są na tyle interesujące zarówno z perspektywy poznawczej, jak i praktycznej, że warto kontynuować prace nad poszerzeniem badań. W opracowaniu nie uwzględniono formy prawnej podmiotu, branży, wieku przedsiębiorstwa czy liczby członków rodziny w relacji do ogólnej liczby pracowników w przedsiębiorstwie, niemniej jednak dane takie są aktualnie gromadzone przez nieliczne banki spółdzielcze, a późniejsza ich analiza pozwoli na szersze i dokładniejsze poznanie portfela kredytowego związanego z finansowaniem firm rodzinnych.

Literatura

- Anderson R., Reeb D.M., *Founding family ownership and firm performance: evidence from the S&P500*, „Journal of Finance” 2003, nr 58.
- Di Giuli A., Caseli S., Gatti S., *Are small family firms financial sophisticated*, „Journal of Banking and Finance” 2011, nr 35.
- Gallo M.A., Tapias J., Cappuins K., *Comparison of family and non-family business: Financial logic and personal preferences*, „Family Business Review” 2004, nr 4.
- Informacja o sytuacji banków spółdzielczych w latach 2007–2013 i I półroczu 2014r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2008–2014.
- Klein S.B., *Family businesses in Germany. Significance and structure*, „Family Business Review” 2000, nr 3.
- Martyniuk O., *Wartość przedsiębiorstwa rodzinnego – rozważania nad istotą i pomiarem*, w: *Firmy rodzinne – wyzwania globalne i lokalne*, red. A. Marjański, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, t. XIV, z. 6, cz. 1, Łódź 2013.
- PARP, *Badanie firm rodzinnych. Raport końcowy*, Warszawa 2009.
- Pawlak A., *Sukcesja w polskich przedsiębiorstwach rodzinnych*, w: *Firmy rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, red. A. Marjański, M.R. Contreras Loera, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, t. XV, z. 7, cz. I, Łódź 2014.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z 16.12.2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków, DzU 2008, nr 235, poz. 1589.
- Safin K., Pluta J., *Strategie sukcesyjne polskich przedsiębiorstw rodzinnych. Analiza wstępnych wyników badań*, w: *Firmy rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, red. A. Marjański, M.R. Contreras Loera, Przedsiębiorczość i Zarządzanie, t. XV, z. 7, cz. I, Łódź 2014.

- Shanker M., Astrachan J.H., *Myth and realities: family businesses' contribution to the US economy. A framework for assessing family business statistics*, „Family Business Review” 1996, nr 2.
- Stefański A., *Przedsiębiorstwa rodzinne a oferta i procedura kredytowa banków*, w: *Firmy rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, red. B. Piasecki, A. Marjański, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XV, z. 7, cz. II, Łódź 2014.
- Stradomski M., *Finansowanie obce firm rodzinnych na rynku niedoskonałym*, PWE, Warszawa 2010.
- Surdej A., *Firmy rodzinne w perspektywie instytucjonalnych mechanizmów rozwoju państw nisko rozwiniętych: zarys problematyki*, w: *Firmy rodzinne – współczesne nurty badań i praktyki zarządzania*, red. A. Marjański, M.R. Contreras Loera, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XV, z. 7, cz. I, Łódź 2014.
- Surdej A., Wach K., *Przedsiębiorstwo rodzinne wobec wyzwań sukcesji*, Difin, Warszawa 2010.
- Wallman M., *Family matters – the complexities of relationships in the small family firm*, w: *SME,s in modern economics. Selected issues*, red. J.E. Wasilczuk, K. Zięba, Politechnika Gdańska, Gdańsk 2008.
- Więcek-Janka E., Kujawińska A., *Źródła przewagi konkurencyjnej mikroprzedsiębiorstw rodzinnych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, *Ekonomiczne Problemy Usług* nr 595, Szczecin 2010.
- Winnicka-Popczyk A., *Możliwości i ograniczenia w pozyskiwaniu kapitału w przedsiębiorstwach rodzinnych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 686, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* nr 47, Szczecin 2011.

THE QUALITY OF CREDIT PORTFOLIOS OF FAMILY-OWNED COMPANIES ON THE BASIS OF SELECTED COOPERATIVES BANKS

Summary

For decades family-owned companies have been a considerable economic force in most of the countries worldwide. Many companies of this type also take advantage of other sources of financing, especially bank credits. The main goal of the paper is to evaluate the quality of credit portfolios owned by family-run companies on the basis of financial data provided by selected cooperative banks available on June 30, 2014. The quality of a credit portfolio is measured by the share of bad debts in the balance due on the whole. The research results indicate that the quality of credit portfolios of family-owned companies in the analyzed population are slightly better than the quality of the entire commercial credit portfolio, still worse than in the case of credits given to other client groups or the average in a bank. The quality of credit portfolios of family-owned companies are also diversified in the group of the companies before and after succession.

Keywords: family business, the quality of credit portfolio, cooperatives banks

Translated by Artur Stefański